

Szczepienia – długie życie dla wszystkich

Szczepienia są niezbędne w zapobieganiu wielu poważnym chorobom i w ochronie życia – przypominają inicjatorzy obchodów Europejskiego Tygodnia Szczepień, który w tym roku przypada w dniach 24-30 kwietnia¹. Przyświeca mu hasło „Szczepienia – długie życie dla wszystkich**”.**

Celem Europejskiego Tygodnia Szczepień obchodzonego z inicjatywy Europejskiego Regionalnego Biura WHO jest podnoszenie świadomości – wśród rodziców i opiekunów, pracowników służby zdrowia, decydentów politycznych i ekonomiczno-gospodarczych oraz mediów – na temat roli szczepień w ochronie zdrowia i życia dzieci oraz dorosłych.

W ostatnich dwóch latach obchody tego tygodnia przypadły na szczególny czas – czas pandemii COVID-19. Dlatego w 2021 r., kiedy dostępne stały się już szczepienia przeciw SARS-CoV-2 wiele uwagi poświęcono temu tematowi. Jednak Główny Inspektor Sanitarny stale podkreślał, że bardzo ważne jest również wykonywanie szczepień przeciw innym chorobom zakaźnym (jak krztusiec, odra, inwazyjna choroba pneumokokowa, biegunka rotawirusowa i ospa wietrzna), zgodnie z Kalendarzem Szczepień obowiązującym w Polsce². W tym roku obchody Europejskiego Tygodnia Szczepień zbiegają się w naszym kraju z ogromnym wyzwaniem, jakim jest zapewnienie szczepionek wielkiej grupie uchodźców z objętej wojną Ukrainy.

NOWE WYZWANIE

Jak podała 19 kwietnia 2022 r. na Twitterze Straż Graniczna, od początku inwazji Rosji na Ukrainę wjechało do Polski ok. 2,84 mln uchodźców z tego kraju³. Są to głównie kobiety i dzieci.

Z danych, jakie przedstawia Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny wynika, iż na Ukrainie obowiązkowe są szczepienia dzieci przeciw: wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, gruźlicy, polio, błonicy, krztuścowi, tężcowi, odrze, śwince, różyczce i zakażeniom *Haemophilus influenzae* typu B (Hib)⁴. **Od polskiego Programu Szczepień Ochronnych na rok 2022 kalendarz szczepień w Ukrainie odróżnia brak obowiązkowych szczepień przeciw pneumokokom oraz przeciw rotawirusom⁵.**

Europejskie Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC) przypomina, że uchodźcy z Ukrainy mogą być bardziej podatni na niektóre infekcje z powodu warunków życia i sytuacji, na jakie są narażeni podczas przemieszczania się⁶.

Dzieci ukraińskie mogą być bardziej podatne na różne choroby, którym można zapobiegać poprzez szczepienia, takie jak polio czy odra. Szczególnie dzieci poniżej 6. roku życia mogą być narażone na polio ze względu na niewystarczający poziom wyszczepienia. W 2021 r. ogólny odsetek zaszczepionych przeciw polio ukraińskich dzieci wynosił 80 proc. Wahał się on w zależności od grupy wiekowej i regionu kraju od 60 proc. do 99 proc⁷.

Równie poważne obawy ekspertów z ECDC budzi odra, ponieważ pokrycie dla dwóch dawek szczepionki zawierającej szczepionkę przeciw odrze wynosiło w Ukrainie w 2020 r. niecałe 82 proc. i było za małe, by zapobiegać ogniskom zachorowań⁸.

Również poziom wyszczepienia przeciwko COVID-19 (pierwszą serią dawek) jest w Ukrainie znacznie poniżej średniej krajów Unii Europejskiej (UE)/ Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Dane z 23 lutego 2022 r. wskazują, że odsetek ten w Ukrainie wynosił 35 proc., podczas gdy 1 marca 2022 r. średnia w krajach UE/EOG wynosiła 71,7 proc. Z danych na 19 kwietnia 2022 r. wynika, że w Polsce w pełni zaszczepionych jest ponad 22 mln 404 tys. osób (58,7 proc. populacji)⁹. Odsetek zaszczepionych osób w Ukrainie jest niski wśród dorosłych osób, również powyżej 60. roku życia, które mają największe ryzyko powikłań COVID-19¹⁰.

Dlatego eksperci EDCC zwracają uwagę, że uchodźcy z Ukrainy powinni mieć taki sam dostęp do ochrony przed chorobami zakaźnymi w postaci szczepień, jaki mają mieszkańcy kraju, do którego trafili¹¹.

Polskie Ministerstwo Zdrowia bardzo szybko (już 25 lutego 2022 r.) podjęło decyzję, że osoby przyjeżdżające do Polski z Ukrainy z powodu działań wojennych mogą bezpłatnie zaszczepić się przeciwko COVID-19 w ramach Narodowego Programu Szczepień¹². Minister Zdrowia wskazuje, że szczepienia przeciw koronawirusowi powinny być wykonywane jak najszerzej i powinny być nimi objęte dzieci w wieku pięciu lat i starsze oraz osoby dorosłe¹³.

Resort zdrowia poinformował też na początku marca br., że dzieci przebywające na terenie Polski w związku z wojną w Ukrainie powinny być szczepione bezpłatnie w ramach aktualnego Kalendarza szczepień (Program Szczepień Ochronnych – PSO na 2022 r.). Szczepienia te powinny być realizowane w podmiotach wykonujących działalność leczniczą w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej¹⁴.

Za priorytetowe uznano: szczepienie przeciw odrze szczepionką MMR (przeciw odrze, śwince i różyczce) u dzieci w drugim roku życia, szczepienia przeciw błonicy, tężcowi, krztuścowi i poliomyelitis zgodnie z wiekiem, przeciwwirusowemu zapaleniu wątroby

typu B zgodnie z wiekiem, szczepienie przeciw COVID-19 zgodnie z Narodowym Programem Szczepień przeciw COVID-19¹⁵.

Uchodźcy, którzy przebywają na terenie Polski do trzech miesięcy, mogą się szczepić dobrowolnie. Natomiast każdy do 19. roku życia, przebywający w naszym kraju dłużej niż trzy miesiące, podlegał będzie obowiązkowi szczepień.

SZCZEPIENIA PRZECIW PNEUMOKOKOM – PRZYKŁAD SUKCESU

Jedną z dwóch szczepionek, która odróżnia ukraiński kalendarz szczepień ochronnych od polskiego, jest szczepionka przeciw pneumokokom. Wprowadzono ją w naszym kraju od stycznia 2017 r¹⁶.

Pneumokoki (*Streptococcus pneumoniae*), określane też dwoinkami zapalenia płuc, są bakteriami, które najczęściej wywołują choroby górnych dróg oddechowych: zapalenie gardła, zatok oraz zapalenie oskrzeli. Bakterie te są najczęstszą przyczyną zapalenia ucha środkowego, które u niektórych dzieci kończy się trwałą głuchotą, oraz pozaszpitalnego zapalenia płuc. Bakterie mogą dostać się do krwi i wywołać inwazyjną chorobę pneumokokową (IChP) – zapalenie płuc z bakterią, zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych oraz sepsę (posocnicę). Śmiertelność z powodu IChP jest wysoka – może przekraczać we wstrząsie septycznym 50 proc., a w zapaleniu płuc z bakterią dochodzi do 25 proc¹⁷.

Choroba może też doprowadzić do trwałego uszkodzenia narządów, w szczególności mózgu. Obserwuje się wiele powikłań jak niedosłuch i głuchota, objawy neurologiczne (np. padaczka), trudności w koncentracji i nauce. Zakażenia pneumokokowe są jedną z głównych przyczyn zachorowalności i umieralności dzieci na świecie - co roku z ich powodu umiera ponad 1,5 mln osób, z tego ok. 1 mln z powodu zapalenia płuc¹⁸.

Zakażenia pneumokokami występują we wszystkich grupach wiekowych, jednak na najcięższy przebieg narażone są zwłaszcza małe dzieci do 2 lat i osoby starsze powyżej 65. roku życia¹⁹.

Wprowadzenie szczepień przeciwko pneumokokom wpłynęło na spadek liczby zachorowań na IChP oraz zgonów z jej powodu na świecie. Od czasu wprowadzenia pierwszej szczepionki skoniugowanej w 2000 r. odnotowano globalną redukcję występowania choroby pneumokokowej wśród dzieci w wieku poniżej 5 lat. Szacuje się, że dzięki powszechnym programom szczepień przeciw pneumokokom od 2000 r. uniknięto niemal 200 tys. zgonów²⁰.

W 2022 r. w ramach powszechnych, obowiązkowych szczepień przeciw pneumokokom dostępna jest bezpłatnie szczepionka 10-walentna (PCV-10). W jej skład wchodzi polisacharydy otoczkowe następujących serotypów: 1, 4, 5, 6B, 7F, 9V, 14, 18C, 19F i

23F. Podawana jest w tzw. schemacie 2+1, tj. dwie dawki szczepienia podstawowego w pierwszym roku życia oraz dawka uzupełniająca w drugim roku życia²¹.

Szczepienie dzieci przeciw pneumokokom chroni przed zapaleniem opon mózgowo-rdzeniowych, sepsą, bakteriecią, zapaleniem płuc oraz zapaleniem ucha wywołanym przez serotypy pneumokoków zawartych w danej szczepionce²².

Jak wskazują autorzy raportu HTA Consulting pt. *Szczepienia przeciwko pneumokokom u dzieci w Polsce – stan faktyczny na 2020 rok*, już w trzecim roku od wprowadzenia szczepień przeciw pneumokokom do PSO odnotowano wysoką wyszczepialność – w przypadku dzieci z rocznika 2017 osiągnęła ona poziom 96 proc., a dostępne dane wskazują na równie wysoki odsetek wśród rocznika 2018. Tymczasem średnia wyszczepialność w Europie oscyluje na poziomie 92 proc²³. Wysoki poziom wyszczepienia wśród małych dzieci przeciw pneumokokom jest bardzo ważny, ponieważ dzięki temu pośrednio chronione są także osoby starsze, które najczęściej zakażają się od najmłodszych²⁴.

SZCZEPIENIE PRZECIW ROTAWIRUSOM – UNIKNAĆ HOSPITALIZACJI

Rotawirusy są najczęstszym powodem ostrych biegunek zakaźnych u niemowląt i dzieci do 5. roku życia. Najczęściej chorują dzieci od 4. do 24. miesiąca życia, a najcięższy przebieg biegunek rotawirusowych odnotowuje się u dzieci poniżej 6. miesiąca życia, ponieważ ich organizm ulega szybko odwodnieniu w wyniku biegunki i wymiotów i szybko może dojść do śmierci dziecka²⁵.

Praktycznie każde dziecko przechodzi zakażenie rotawirusem chociaż raz, a niektóre – wielokrotnie. W Polsce każdego roku rejestrowanych jest od 20 tys. do 50 tys. zachorowań. Jednak ponad 90 proc. zgłoszeń dotyczy przypadków hospitalizowanych. Częstość infekcji rotawirusowych, oszacowana przez polskich epidemiologów, uwzględniająca dane Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Głównego Inspektoratu Sanitarnego szacowana jest na około 200 tys. zachorowań rocznie²⁶. Od stycznia 2021 r. szczepienia przeciw rotawirusom są bezpłatne dla dzieci urodzonych po dniu 31 grudnia 2020 r²⁷.

Szczepienie jest doustne, chroni w 96 proc. przed ciężką postacią biegunki wymagającą hospitalizacji i w wysokim odsetku przed zapaleniem żołądkowo-jelitowym. Ochrona poszczepienna utrzymuje się przez co najmniej trzy lata²⁸.

W ramach Programu Szczepień Ochronnych pierwsza dawka szczepionki podawana jest dziecku po ukończeniu szóstego tygodnia życia, a kolejne dawki powinny zostać podane przed ukończeniem 22. tygodnia (przy czym powinny być zachowane odstępy pomiędzy kolejnymi dawkami nie krótsze cztery tygodnie)²⁹. **Chociaż budżet państwa proponuje szczepionkę wymagającą trzech podań, to rodzice mogą jednak sami sfinansować**

zaszczepienie dziecka preparatem stosowanym w łatwiejszym schemacie dwudawkowym.

SZCZEPIENIA PRZECIW MENINGOKOKOM – WCIĄŻ NIEOBOWIĄZKOWE

W Polsce szczepienia przeciw meningokokom wciąż są zalecane, a zatem niefinansowane z budżetu Ministra Zdrowia³⁰. Na zakażenie meningokokami (*Neisseria meningitidis*), czyli dwoinkami zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych, narażeni są wszyscy niezależnie od płci i wieku. Najczęściej chorują jednak dzieci do pierwszego roku życia. Wiele przypadków choroby występuje też u dzieci w wieku do 5 lat oraz nastolatków i młodych dorosłych w wieku 16–21 lat³¹.

Przenoszenie meningokoków odbywa się drogą kropelkową (podczas kaszlu lub kichania) lub przez kontakt bezpośredni (np. podczas intymnego, głębokiego pocałunku). Zakażenia tymi bakteriami występują na ogół sporadycznie, ale niekiedy bakterie te mogą wywoływać ogniska epidemiczne lub epidemie³².

Meningokoki są najczęściej przyczyną zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych lub sepsy (posocznicy), które określa się wspólnie mianem inwazyjnej choroby meningokokowej (IChM). Zalicza się ją do najgroźniejszych chorób zakaźnych człowieka. IChM rozwija się bardzo szybko, może równie szybko doprowadzić do zgonu lub dać trwałe powikłania (różnego stopnia niedosłuch czy uszkodzenia mózgu, padaczka, amputacje palców lub części kończyn, ubytki skóry i tkanki podskórnej wymagające przeszczepów oraz zaburzenia emocjonalne). Dlatego pacjent z jej podejrzeniem powinien natychmiast trafić do szpitala. W sepsie meningokokowej aż 50 proc. zgonów ma miejsce w ciągu pierwszej doby od momentu pojawienia się objawów choroby³³. Meningokoki mogą również wywoływać, chociaż znacznie rzadziej, zapalenie płuc, ucha środkowego, osierdzia, wsierdzia, stawów i inne³⁴.

Wśród 12 grup serologicznych meningokoków niebezpieczne są serogrupy: A, B, C, W, Y³⁵. W Polsce co roku zgłaszanych jest ok. 150-200 zachorowań na IChM. Wywołują ją głównie meningokoki serogrupy B (w 2019 r. aż 66 proc. zgłoszonych i potwierdzonych przypadków), C (20 proc.), a w ostatnim czasie rośnie udział meningokoków serogrupy W³⁶.

Ponieważ w grupie wiekowej do 11 miesiąca życia aż w 70 proc. występują zakażenia meningokokami serogrupy B³⁷, dzieci do pierwszego roku życia najlepiej zaszczepić przeciw meningokokom właśnie tej serogrupy³⁸. Jedną ze szczepionek można stosować już od ukończenia przed dziecko drugiego miesiąca życia³⁹.

Następnie dzieci powinno się zaszczepić przeciw meningokokom serogrupy C lub A, C, W135 i Y. Jednak w celu szerszej ochrony, zamiast szczepienia przeciw meningokokom serogrupy C, **najlepiej podać szczepionkę chroniącą przeciw czterem serotypom meningokoków – A, C, W135 oraz Y⁴⁰.**

SZCZEPIENIE PRZECIWIW HPV – UCHRONIĆ PRZED RAKIEM SZYJKI MACICY

Obecnie uważa się, że wszystkie przypadki raka szyjki macicy są poprzedzone przewlekłą infekcją HPV (ludzkim wirusem brodawczaka)⁴¹. Wyróżnia się 150 typów HPV, które są chorobotwórcze dla człowieka, ale do najbardziej onkogennych zalicza się typy 16 i 18. Odpowiadają one za zmiany przedrakowe szyjki macicy i raka szyjki macicy, ale też mogą prowadzić do raka odbytu, przestrzeni ustno-gardłowej, pochwy, sromu, prącia.

Do zakażenia HPV dochodzi drogą płciową, często wcześniej po inicjacji seksualnej. W ciągu życia aż 50-80 proc. aktywnych seksualnie kobiet i mężczyzn było lub będzie zakażonych HPV⁴².

Po 10 latach programów szczepień przeciw HPV, kraje prowadzące szczepienia odnotowały, że aż o 85 proc. zmniejszyła się liczba patologii wysokiego stopnia szyjki macicy⁴³. W Polsce szczepienia przeciw ludzkiemu wirusowi brodawczaka (HPV) są obecnie zalecane, czyli niefinansowane z budżetu Ministerstwa Zdrowia. Zaleca się je szczególnie osobom przed inicjacją seksualną. Niektóre samorzady oferują programy bezpłatnych szczepień przeciw HPV⁴⁴.

Od listopada 2021 r. na liście leków refundowanych znalazła się szczepionka przeciw HPV typu 16 i 18 o nazwie Cervarix. Oznacza to, że pacjenci mogą kupić preparat z 50 proc. odpłatnością we wszystkich zarejestrowanych wskazaniach – u pacjentów od 9. roku życia do profilaktyki zmian przednowotworowych narządów płciowych i odbytu (szyjki macicy, sromu, pochwy i odbytu) oraz raka szyjki macicy i raka odbytu związanych przyczynowo z określonymi onkogennymi typami HPV.

SZCZEPIENIA DOROSŁYCH – WCIĄŻ ZANIEDBYWANE

Na swoich stronach Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego–Państwowy Zakład Higieny podkreśla, że szczepienia dorosłych są tak samo ważne jak szczepienia dzieci. Prawdopodobieństwo zgonu w przebiegu choroby, której można zapobiegać drogą szczepień, jest u osoby dorosłej 100-krotnie większe niż u dzieci⁴⁵. Przykładem są dane epidemiologiczne ze Stanów Zjednoczonych, gdzie każdego roku na choroby zakaźne, przed którymi mogą uchronić szczepienia, umiera 500 dzieci i 500 000 dorosłych⁴⁶.

Istotny problem stanowi starzenie się społeczeństwa, ponieważ wraz z wiekiem dochodzi do osłabienia układu odpornościowego, a organizm jest coraz bardziej podatny na choroby, np. zakażenia pneumokokowe czy grypę. **Dodatkowo, w przypadku takich chorób jak błonica, tężec czy krztusiec, odporność nabyta poprzez szczepienia zrealizowane w przeszłości zmniejsza się z upływem czasu po podaniu ostatniej dawki szczepionki. Dlatego wskazane są dawki przypominające⁴⁷.**

W Polsce szczepienia obowiązkowe, tj. bezpłatne, realizowane są do 19. roku życia. Szczepienia dorosłych należą do szczepień zalecanych, a co za tym idzie – odpłatnych. Jednak osoby dorosłe w Polsce wciąż zaniedbują szczepienia. Na przykład, pod względem stanu zaszczepienia przeciw grypie jesteśmy na jednym z ostatnich miejsc w Europie.

Dorosłym zaleca się następujące szczepienia przeciw:

- **WZW B** dla wszystkich nieszczepionych (trzy dawki),
- **grypie** (jedna dawka co roku na początku sezonu grypowego),
- **błonicy, tężcowi i krztuścowi** (szczepionką dTap z obniżoną zawartością antygenów błonicy i krztuśca) – **dawka przypominająca co 10 lat**,
- **ospie wietrznej** – dla osób, które nie chorowały i nie były szczepione,
- **kleszczowemu zapaleniu mózgu**,
- **meningokokom grupy B oraz meningokokom grupy A, C, W, Y**,
- **WZW A** dla wszystkich nieszczepionych,
- **pneumokokom** (szczepionka skoniugowana),
- **szczepienie MMR przeciw odrze, śwince i różyczce** dla wszystkich niezaszczepionych⁴⁸.

SZCZEPIENIE PRZECIW GRYPIE

Co roku na grypę i choroby grypopodobne choruje w Polsce kilka milionów osób. W sezonie grypowym odnotowuje się kilkanaście tysięcy hospitalizacji z powodu tej choroby oraz przypadki zgonów z powodu grypy i jej powikłań⁴⁹.

Szczególnie ciężko grypę przechodzą: osoby powyżej 65. roku życia, dzieci poniżej 5. roku życia, kobiety w ciąży, osoby z nadwagą lub otyłością, osoby z przewlekłymi chorobami – serca, płuc, niedoborami odporności (np. zakażenie wirusem HIV), cukrzycą, zastoinową niewydolnością serca⁵⁰. Na te osoby przypada blisko 90 proc. wszystkich zgonów z powodu grypy⁵¹.

Skuteczność szczepionki przeciw grypie wśród osób w wieku 18–59 lat jest szacowana na 70–90 proc. U osób starszych i przewlekle chorych skuteczność może być słabsza. Jednak nawet jeżeli szczepionka nie zapobiegnie zachorowaniu na grypę, to zwiększa szansę na złagodzenie objawów i zmniejszenie liczby powikłań (szczególnie ze strony układu oddechowego i ośrodkowego układu nerwowego, kardiologicznych, nefrologicznych, neurologicznych, schorzeń naczyńiowych mózgu) oraz ryzyka zgonu⁵².

Ze względu na to, że wirus grypy szybko się zmienia, co roku szczepionka ma nieco inny skład, zależnie od tego, jakie szczepy wirusa wywołują grypę w danym sezonie. Dlatego przeciw grypie trzeba się szczepić co roku⁵³.

W 2021 r. Ministerstwo Zdrowia rozszerzyło listę osób uprawnionych do skorzystania z refundacji szczepień przeciw grypie: z bezpłatnych szczepionek mogą skorzystać seniorzy powyżej 75. roku życia oraz kobiety w ciąży. 50-procentową refundacją objęto osoby w wieku 65–74 lata, dzieci w wieku od 6. miesiąca życia do ukończonych 18 lat oraz osoby w wieku 18–64 lat, które cierpią na choroby współistniejące⁵⁴. Ponadto, wiele samorządów oferuje bezpłatne szczepienia dla seniorów, a coraz więcej pracodawców zapewnia takie szczepienia swoim pracownikom⁵⁵.

SZCZEPIENIE PRZECIW KRZTUŚCOWI

Jak podaje NIZP-PZH, w ostatnich latach krztusiec przestał być chorobą wyłącznie dziecięcą. Coraz częściej zachorowania dotyczą nastolatków oraz dorosłych. Zwiększenie liczby zachorowań zaobserwowano w wielu krajach, również w Polsce. W naszym kraju rocznie notuje się 5000–7000 zachorowań na krztusiec. Wyniki badań epidemiologicznych wskazują, że w rzeczywistości może ich być więcej⁵⁶.

Krztusiec (inaczej koklusz) jest wysoce zaraźliwą chorobą układu oddechowego wywoływaną przez bakterie, tzw. pałeczki krztuśca (*Bordetella pertussis*) lub parakrztuśca (*Bordetella parapertussis*)⁵⁷. Do zakażenia dochodzi drogą powietrzno-kropelkową. Charakterystycznym objawem jest męczący napadowy kaszel, który może utrzymywać się wiele miesięcy (potoczna nazwa krztuśca to „studniowy kaszel”). Podanie antybiotyku zabija bakterie, ale nie leczy konsekwencji choroby. Znane są przypadki pacjentów, u których kaszel utrzymywał się do dwóch lat⁵⁸.

U dorosłych krztusiec może prowadzić do takich powikłań, jak rozedma płuc, złamania żeber, wymioty. Uporczywy kaszel może stanowić zagrożenie dla osób chorych po przebytych operacjach jamy brzusznej lub klatki piersiowej oraz z przepuklinami, może też prowadzić do zaostrzeń przewlekłej obturacyjnej choroby płuc (POChP), pęknięcia tętniaka lub nietrzymania moczu⁵⁹.

Ryzyko ciężkiego zakażenia, podobnie jak w innych infekcjach układu oddechowego, rośnie wraz z wiekiem. Ciężiej chorują mężczyźni, osoby otyłe, chorzy na cukrzycę, chorzy z przewlekłą obturacyjną chorobą płuc (POChP)⁶⁰.

Po podaniu szczepionki przeciw krztuścowi z upływem czasu spada odporność na tę chorobę (najczęściej w ciągu 5–12 lat po szczepieniu podstawowym). Dlatego w wielu krajach, również w Polsce, do programów szczepień wprowadzono przypominającą dawkę szczepionki przeciw krztuścowi dla młodzieży i dorosłych. Zaleca się szczepionkę typu Tdap (przeciw błonicy, tężcowi i krztuścowi ze zmniejszoną zawartością antygenów błonicy i krztuśca)⁶¹.

Do grup, które powinny przyjmować dawkę przypominającą szczepionki na krztusiec, zalicza się: **młodzież w wieku 19 lat** (zamiast dawki przypominającej jedynie przeciw błonicy i tężcowi) **oraz dorosłych – pojedyncze dawki przypominające, co 10 lat.** Ponieważ krztusiec jest jedną z niewielu chorób, która przenosi się z dorosłych na dzieci, bardzo ważne jest, by dawki przypominające przyjmował **personel medyczny mający kontakt z noworodkami i niemowlętami, a także osoby starsze narażone na zakażenie, kobiety planujące ciążę lub w ciąży (po 28 tygodniu), osoby z otoczenia noworodków i niemowląt**⁶².

Niestety, świadomość dorosłych na temat konieczności doszczepiania się na krztusiec jest w Polsce bardzo niska. Z ogólnopolskiego badania na temat krztuśca przeprowadzonego przez KANTAR w marcu 2021 r. wynika, że jedynie 3 proc. dorosłych Polaków przyjęło dawkę przypominającą szczepionki przeciw krztuścowi⁶³.

SZCZEPIENIA SZANSĄ NA DŁUGIE ŻYCIE

Szczepienia co roku zapobiegają milionom zgonów na całym świecie. Obecnie dysponujemy szczepieniami, które mogą zapobiegać ponad 20 chorobom zakaźnym zagrażającym życiu. Pomagają one ludziom w każdym wieku prowadzić zdrowsze i dłuższe życie. **Szczepienia pomagają uniknąć 2–3 milionów zgonów tylko z takich przyczyn jak błonica, tężec, krztusiec, grypa i odra. Jest to również jedna z najbardziej opłacalnych inwestycji zdrowotnych. A mimo to, wciąż bardzo dużo ludzi na świecie, w tym niemal 20 mln dzieci, ma niewystarczający dostęp do szczepionek**⁶⁴.

Rosnący problem stanowi odmawianie przez opiekunów zaszczepienia dzieci. W 2019 r. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) zaliczyła ruchy antyszczepionkowe i odmowę szczepień do 10 najpoważniejszych zagrożeń dla zdrowia ludzi na świecie⁶⁵.

Z danych NIZP-PZH wynika, że w ostatnich latach w Polsce znacznie wzrosła liczba przypadków uchylenia się od szczepień obowiązkowych. W ciągu ostatnich pięciu lat był to wzrost 2-krotny, z 23 tys. uchyleń w 2016 r. do 50,5 tys. w 2020 r⁶⁶.

Dlatego zdaniem ekspertów bardzo ważna jest ciągła edukacja, która pomoże budować w społeczeństwie postawy proszczepienne. Ważną rolę mogą tu odegrać m.in.: **wprowadzenie edukacji na temat szczepień do programów nauczania, publiczna debata na temat szczepień osób dorosłych czy przeciwdziałanie rozpowszechnianiu fałszywych informacji (*fake news*) na temat szczepień**⁶⁷.

Materiał prasowy przygotowany przez *Stowarzyszenie Dziennikarzy dla Zdrowia* w związku z XXX edycją warsztatów z cyklu *Quo Vadis Medicina?* pt. **Praktyka szczepień w Polsce a nowe wyzwania**, zorganizowanych z okazji Europejskiego Tygodnia Szczepień, kwiecień 2022.

Referencje:

- ¹ *European Immunization Week*, WHO 2022, publikacja online: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/vaccines-and-immunization/european-immunization-week> [dostęp: 20.04.2022].
- ² *Komunikat w sprawie wykonywania szczepień ochronnych w czasie pandemii COVID-19*, NIZP-PZH, 09.12.2021, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/szczepienia-w-czasie-pandemii-covid-19-2-2/> [dostęp: 20.04.2022].
- ³ Dane z profile Straży Granicznej na Twitterze, wpis z 19 kwietnia 2022: https://twitter.com/Straż_Graniczna/status/1516303327696457733?ref_src=twsrc%5Etfw [dostęp: 20.04.2022].
- ⁴ *Jak wygląda Program Szczepień Ochronnych na Ukrainie?*, NIZP-PZH, 14.02.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/faq/jak-wyglada-program-szczepien-ochronnych-na-ukrainie/> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁵ *Program Szczepień Ochronnych w 2022 roku*, NIZP-PZH, 31.12.2021, dostępny online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/kalendarz-szczepien-2022-2/> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁶ *Operational public health considerations for the prevention and control of infectious diseases in the context of Russia's aggression towards Ukraine. Technical Report*, ECDC, 08.03.2022, dostępny online: <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/prevention-control-infectious-diseases-russia-aggression.pdf> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁷ Tamże.
- ⁸ Tamże.
- ⁹ Informacja za profilem #SzczepimySię na Twitterze: <https://twitter.com/szczepimysie> [dostęp: 20.04.2022].
- ¹⁰ *Operational public health considerations...*, dz. cyt.
- ¹¹ Tamże.
- ¹² *Szczepienia przeciw COVID-19 dla osób z Ukrainy*, komunikat Ministerstwa Zdrowia z 25.02.2022, dostępny online: <https://www.gov.pl/web/szczepimysie/szczepienia-przeciw-covid-19-dla-osob-z-ukrainy> [dostęp: 20.04.2022].
- ¹³ *Komunikaty Ministra Zdrowia w sprawie sposobu realizacji szczepień ochronnych dzieci z Ukrainy*, NIZP-PZH, 11.03.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/komunikaty-ministra-zdrowia-w-sprawie-sposobu-realizacji-szczepien-ochronnych-dzieci-z-ukrainy/> [dostęp: 20.04.2022].
- ¹⁴ Tamże.
- ¹⁵ Tamże.
- ¹⁶ *Szczepionka przeciw pneumokokom. O szczepionce*, NIZP-PZH, 13.04.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/pneumokoki/?strona=4#jaki-rodzaje-szczepionek-przeciw-pneumokokom-sa-dostepne-w-polsce> [dostęp: 20.04.2022].
- ¹⁷ *Szczepionka przeciw pneumokokom. Podsumowanie*, NIZP-PZH, 13.04.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/pneumokoki/?strona=1> [dostęp: 20.04.2022].; *Szczepionka przeciw pneumokokom. O chorobie*, NIZP-PZH, 13.04.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/pneumokoki/?strona=2> [dostęp: 20.04.2022].
- ¹⁸ *Szczepionka przeciw pneumokokom. Podsumowanie*, dz. cyt.
- ¹⁹ Tamże.
- ²⁰ *Szczepionka przeciw pneumokokom. Jak często zakażenia pneumokokowe występują w Polsce?*, NIZP-PZH, 13.04.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/pneumokoki/?strona=3> [dostęp: 20.04.2022].
- ²¹ *Szczepionka przeciw pneumokokom. O szczepionce*, dz. cyt.
- ²² *Szczepionka przeciw pneumokokom. Podsumowanie*, dz. cyt.
- ²³ *Szczepienia przeciwko pneumokokom u dzieci w Polsce – stan faktyczny na 2020 rok – streszczenie*, HTA Consulting, Kraków 2021, dostępny online: https://hta.pl/pl/wp-content/uploads/sites/7/2021/03/NEW_Pneumokoki_RAPORT-AKTUALIZACJA_STRESZCZENIE_final.pdf [dostęp: 20.04.2022].
- ²⁴ *Szczepionka przeciw pneumokokom. Podsumowanie*, dz. cyt.
- ²⁵ *Szczepionka przeciw rotawirusom. Podsumowanie*, NIZP-PZH, 14.01.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/rotawirusy/?strona=1> [dostęp: 20.04.2022].; *Szczepionka przeciw rotawirusom. O chorobie*, NIZP-PZH, 14.01.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/rotawirusy/?strona=2> [dostęp: 20.04.2022].
- ²⁶ Tamże.

-
- ²⁷ Szczepionka przeciw rotawirusom. Kalendarz szczepień. NIZP-PZH, 14.01.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/rotawirusy/?strona=5#szczepionka-przeciw-rotawirusom-w-programie-szczepien-ochronnych> [dostęp: 20.04.2022].
- ²⁸ Szczepionka przeciw rotawirusom O szczepionce, NIZP-PZH, 14.01.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/rotawirusy/?strona=3#jakie-rodzaje-szczepionek-przeciw-rotawirusom-sa-dostepne-w-polsce> [dostęp: 20.04.2022].
- ²⁹ Szczepionka przeciw rotawirusom. Kalendarz szczepień, dz. cyt.
- ³⁰ Szczepionka przeciw meningokokom. Jakże szczepionki przeciw meningokokom są dostępne w Polsce?, NIZP-PZH, 14.12.2021, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/meningokoki/?strona=7#kalendarz-szczepien> [dostęp: 20.04.2022].
- ³¹ Szczepionka przeciw meningokokom. Podsumowanie, NIZP-PZH, 14.12.2021, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/meningokoki/?strona=1> [dostęp: 20.04.2022].
- ³² Szczepionka przeciw meningokokom. O chorobie, NIZP-PZH, 14.12.2021, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/meningokoki/?strona=2> [dostęp: 20.04.2022].
- ³³ Tamże oraz Szczepionka przeciw meningokokom. Jak zakażenie meningokokami przebiega u małych dzieci? NIZP-PZH, 14.12.2021, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/meningokoki/?strona=3> [dostęp: 20.04.2022].
- ³⁴ Szczepionka przeciw meningokokom. O chorobie, dz. cyt.
- ³⁵ Szczepionka przeciw pneumokokom. Podsumowanie, dz. cyt.
- ³⁶ Szczepionka przeciw meningokokom. Jak wiele zakażeń meningokokowych występuje w Polsce?, NIZP-PZH, 14.12.2021, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/meningokoki/?strona=4> [dostęp: 20.04.2022].
- ³⁷ Tamże.
- ³⁸ Szczepionka przeciw meningokokom. Kto powinien zostać zaszczepiony przeciw zakażeniom meningokokowymi?, NIZP-PZH, 14.12.2021, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/meningokoki/?strona=6> [dostęp: 20.04.2022].
- ³⁹ Szczepionka przeciw meningokokom. Czytaj więcej, NIZP-PZH, 14.12.2021, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/meningokoki/?strona=8#ile-dawek-szczepionki-przeciw-meningokokom-grupy-b-nalezy-podac-oraz-w-jakim-schemacie> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁴⁰ Szczepionka przeciw meningokokom. Kto powinien zostać zaszczepiony przeciw zakażeniom meningokokowymi?, dz. cyt.
- ⁴¹ Szczepionka przeciw HPV. Podsumowanie, NIZP-PZH, 11.04.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/hpv/?strona=1> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁴² Tamże.
- ⁴³ Tamże.
- ⁴⁴ Szczepionka przeciw HPV. Jakże szczepionki przeciw HPV są zarejestrowane w Polsce?, NIZP-PZH, 11.04.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/hpv/?strona=6#szczepionka-przeciw-hpv-w-programie-szczepien-ochronnych> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁴⁵ Po co szczepimy dorosłych? Podsumowanie, NIZP-PZH, 30.03.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/po-co-szczepimy-doroslych/> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁴⁶ Po co szczepimy dorosłych? Dlaczego dorośli powinni się szczepić?, NIZP-PZH, 30.03.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/po-co-szczepimy-doroslych/?strona=2#dlaczego-osoby-starsze-powinny-sie-szczepic-> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁴⁷ Tamże.
- ⁴⁸ Po co szczepimy dorosłych? Jakże szczepienia zalecane są osobom dorosłym?, NIZP-PZH, 30.03.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/po-co-szczepimy-doroslych/?strona=3#jakie-szczepienia-zalecane-sa-osobom-doroslym> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁴⁹ Tamże.
- ⁵⁰ Szczepienia na grypę, komunikat Ministerstwa Zdrowia, 31.03.2022, dostępny online: <https://pacjent.gov.pl/aktualnosc/szczepienia-na-grype> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁵¹ Po co szczepimy dorosłych? Jakże szczepienia zalecane są osobom dorosłym?, dz. cyt.
- ⁵² Tamże.
- ⁵³ Po co szczepimy dorosłych? Jakże szczepienia zalecane są osobom dorosłym?, dz. cyt.
- ⁵⁴ Szczepionki przeciw grypie dostępne w aptekach i refundowane dla dzieci od ukończenia 6 miesięcy do ukończenia 18 roku życia, Ogólnopolski Program Zwalczania Grypy, 09.11.2021, publikacja online: <https://opzg.pl/szczepionki-przeciwko-grypie-dostepne-w-aptekach-i-refundowane-dla-dzieci-od-ukonczenia-6-miesiaca-do-ukonczenia-18-roku-zycia/> [dostęp: 20.04.2022].

-
- ⁵⁵ *Po co szczepimy dorosłych? Jakie szczepienia zalecane są osobom dorosłym?*, dz. cyt.
- ⁵⁶ *Szczepionka przeciw krztuścowi. Czytaj więcej*, NIZP-PZH, 01.04.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/krztusiec/?strona=7> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁵⁷ *Szczepionka przeciw krztuścowi. O chorobie*, NIZP-PZH, 01.04.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/krztusiec/?strona=2> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁵⁸ *Szczepionka przeciw krztuścowi. Czytaj więcej*, dz. cyt.
- ⁵⁹ *Po co szczepimy dorosłych? Dlaczego osoby dorosłe powinny szczepić się przeciw krztuścowi?*, NIZP-PZH, 30.03.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/po-co-szczepimy-doroslych/?strona=3#dlaczego-osoby-dorosle-powinny-szczepic-sie-przeciw-krztuscowi> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁶⁰ *Szczepionka przeciw krztuścowi. Czytaj więcej*, dz. cyt.
- ⁶¹ Tamże.
- ⁶² Tamże.
- ⁶³ *Krztusiec i szczepienia dorosłych - ogólnopolskie badanie Polaków*, Kantar dla GSK, Warszawa 2021, dostępny online: https://pl.gsk.com/media/6794/kantar_krztusiec_raport_290321-3727.pdf [dostęp: 20.04.2022].
- ⁶⁴ *Vaccines and immunization*, WHO, informacje online: https://www.who.int/health-topics/vaccines-and-immunization#tab=tab_1 [dostęp: 20.04.2022].
- ⁶⁵ *Ten threats to global health in 2019*, WHO, materiał online: <https://www.who.int/news-room/spotlight/ten-threats-to-global-health-in-2019> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁶⁶ *Jaka jest liczba uchyleń dotyczących szczepień obowiązkowych?*, NIZP-PZH, 07.01.2022, publikacja online: <https://szczepienia.pzh.gov.pl/faq/jaka-jest-liczba-uchylen-szczepien-obowiazkowych/> [dostęp: 20.04.2022].
- ⁶⁷ W. Zgliczyński, *Szczepienia ochronne w Polsce*, „Infos”, nr 6(287), 2021, Biuro Analiz Sejmowych, dostępny online: [https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/1359A0B67DF75173C12586FB003B4840/\\$file/Infos_287.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/1359A0B67DF75173C12586FB003B4840/$file/Infos_287.pdf) [dostęp: 20.04.2022].